

Nr 412.

Av herr Håstad, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 15 och 27 §§ allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293) samt om fortsatt giltighet av samma lag.*

I fråga om proposition nr 210 med vissa förslag om den allmänna förfogandelagen ansluter jag mig till den motion, som i första kammaren väckts av hrr Holmbäck m. fl. och i andra kammaren av herr Onsjö m. fl. I ett hänseende vill jag därutöver påyrka att riksdagen uppställer ytterligare en betingelse i sammanhang med att riksdagen samtycker till förordnandet att vissa paragrafer av lagen skola äga tillämpning under tiden den 1 juli 1949—den 30 juni 1950.

Jag anser, att vid de större eller principiellt betydelsefulla ingripanden, som hädanefter under nuvarande efterkrigstid kunna bli av nöden, dessa efteråt underställas riksdagen för godkännande, såvitt Kungl. Maj:t ej i förväg anser sig kunna inhämta riksdagens medgivande. Som stöd för denna uppfattning hänvisar jag till min reservation till förfoganderättskommitténs betänkande i vilken jag i denna del bl. a. anförde:

»Vad förhållandet mellan Kungl. Maj:t och riksdagen angår, måste det vara naturligt att nu sträva efter att i största möjliga omfattning åter låta riksdagen få utöva den rätt till direkt medverkan, som riksdagen, när det gäller inskränkning i närings- och andra friheter, varit enligt grundlag eller praxis tillförsäkrad. Därför böra de beslut, som Kungl. Maj:t fattar med stöd av §§ 2 och 3, i nuvarande avvecklingsskede underställas riksdagen för godkännande. För att inte syftmålet med ett statligt ingripande, t. ex. ett beslag, skall äventyras har jag dock ansett det ofrånkomligt att medge Kungl. Maj:t en provisorierätt. Utnyttjar Kungl. Maj:t denna provisorierätt bör beslutet om beslaget eller förfogandet underställas riksdagen så fort ske kan, d. v. s. under löpande session genast och, om regleringen beslutas emellan sessioner, vid riksdagens första sammanträde efter uppehållet. (Givetvis står det Konungen fritt att i senare fallet, om han så anser nödigt, inkalla riksdagen till tidigare dag, i enlighet med den tänkta nya formuleringen av RO § 2 tredje stycket; samma rätt skall även tillkomma en minoritet i endera kammaren enligt RO § 2 fjärde stycket.) Regleringsåtgärden bör upphöra att gälla, om inte kamrarna inom 30 dagar efter propositionens överlämnande till riksdagen godkänt densamma. Det förutsättes härvid att den förordning, som riksdagen skall pröva, blott innefattar regleringsåtgär-

dens principiella grunder. Övriga stadganden ha sin plats i tillämpningskungörelser eller tillsynsmyndighetens cirkulär. Härigenom skulle hinder ej resas för ändringar och jämkningar av praktisk art, och endast vid ändring av de principiella grunderna för regleringen påkallas en ny hänvändelse till riksdagen.

I alla de fall, då en regleringsåtgärd utan olägenhet i förväg kan underställas riksdagen, bör detta ske. Och även jag finner det önskligt och lämpligt, att regeringen vid förlängningen av förfogandelagen lämnar riksdagen en översikt över försörjningsläget och eventuellt tilltänkta åtgärder. Sannolikt torde dock regeringen härvid mera sällan tänkas vara i stånd att konkret ange sina planer. Om riksdagen emellertid i något fall i förväg skulle ha lämnat sitt medgivande till en regleringsåtgärd av här angivna skäl — något som tidigare skett bl. a. i samband med jordbruksregleringen — bör detta betraktas såsom en handling ekvivalent med ett efterföljande riksdagsgodkännande, förutsatt att regeringens beslut ej går utom ramen för riksdagens fullmakt.

Detta system med riksdagens godkännande av regleringsåtgärdernas principiella grunder — ett system, vartill förebilder kunna hämtas från andra länders fullmaktslagstiftning — skulle enligt min mening på ett effektivare sätt än blotta regeringsmeddelanden jämlikt RO § 56 trygga riksdagens behöriga inflytande på dessa för näringslivet och de enskilda medborgarna djupt ingripande statliga åtgärder. Riksdagens medverkan är naturlig icke blott därför att utstakandet av den ekonomiska politikens riktlinjer måste tillhöra riksdagens centralaste uppgifter utan även därför att riksdagen har att företräda allmänintresset gentemot enskilda grupper eller organisationer. Den riksdagsprövning, som kan väntas följa på ett regeringsmeddelande i form av en debatt, lämnar enligt all erfarenhet från debatter om utrikespolitiska meddelanden föga garanti för grundlighet. Skall det vara någon reell mening med en efterföljande riksdagsprövning, måste regleringsåtgärderna även underkastas granskning i utskottet. Och endast genom ett direkt godkännande tryggas bägge kamrarnas rätt. Säkerligen skapas genom en utskottsberedning även bättre förutsättningar för ärendets sakliga behandling; en debatt omedelbart efter ett regeringsmeddelande kan lätt bli politiskt tillspetsad.»

»Vad här sagts avser beslag eller förfogande av större räckvidd eller av i den enskildes rättssfär ingripande art.

Även om kommittén ej ingått därpå böra enligt min uppfattning motsvarande principer för riksdagens medverkan nu bli tillämpliga på 1) sådana handelsregleringar, som ej tillkommit på frivillig väg eller som innebära tvång för utomstående; 2) sådana import- och exportregleringar, som ha ett handelspolitiskt syftemål eller ingå som ett led i den ekonomiska politiken; och 3) regleringar innebärande att clearingkassor av faktisk beskattningskaraktär inrättas.»

Utöver vad här ovan anförts vill jag särskilt hänvisa till den danska riksdagens kontroll av motsvarande danska lagstiftningstillämpning (se betänkandet, s. 116), liksom till att Norge genom höjesterets grundlagsenliga allmänna kontroll av lagstiftningen på annat sätt sörjt för rättsintresset vid krisregleringarna.

Den lämpligaste formen för inskrivningen i lagen av skyldigheten för Konungen att underställa riksdagen de viktigare ingripanden, varom ovan talats, synes mig vara att i 1 § andra stycket göres ett tillägg, innehållande att riksdagen, när där angivet samtycke lämnas, äger att uppställa förbehåll rörande giltighetstiden för de av Konungen med stöd av nämnda lagrum vidtagna tillämpningsåtgärderna. Dessa förbehåll torde i anslutning härtill närmare anges i motiveringen till riksdagens beslut om förordnandet.

Med hänvisning till vad ovan anförts och då det synes mig starkt motiverat, att ifrågavarande viktigare regleringar nu under efterkrigstiden i största möjliga utsträckningar bli en för regering och riksdag gemensam angelägenhet hemställer jag,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 210 angående den allmänna förfogandelagen utöver övriga inskränkningar *dels* måtte besluta ett tillägg till 1 § andra stycket, av innebörd att riksdagen må äga att göra förbehåll rörande giltighetstiden för av Konungen med stöd av nämnda lagrum vidtagna tillämpningsåtgärder, *dels* att riksdagen måtte i anslutning härtill föreskriva att Konungen endast provisoriskt må få göra regleringar av näringslivet av större räckvidd eller av i den enskildes rättssfär ingripande art och att dessa ingripanden för fortsatt giltighet skola underställas riksdagen i och för dess godkännande.

Stockholm den 3 maj 1949.

Elis Håstad.